

ТЕНДЕНЦИИ В ТУРИЗМА ПРЕЗ ПОСЛЕДНИТЕ ГОДИНИ

Иван Бонев

Професионална гимназия по туризъм „Иван П. Павлов“ – Русе

Резюме. В текста се описва същността на туризма. Разглеждат се статистическите проучвания за развитие на туризма, неговата дигитализация. Разглежда се характеристиката на стария и новия турист; прави се съпоставка между тях. Представят се статистически данни, свързани с броя на туристите, посетили България в периода от януари 2019 – юли 2021 г. Разгледани са посещенията на България като туристическа дестинация спрямо посещенията на туристите от други държави. Разгледан е и броят на българските туристи посетили други държави.

Ключови думи: туризъм; резервация; турист; пътуване; статистика

„Целта на човек никога не е място, а нов начин да вижда нещата.“

Хенри Милър

1. Същност на туризма

Туризмът, в тесния смисъл на понятието, е движение на лица, които временно се отдалечават от постоянното местожителство за задоволяване на жизнени и културни потребности или лични желания от различен вид. Пътуването има няколко основни характеристики: цел, сезон (период), продължителност, разстояние, вид транспорт за осъществяване, разходи, вид заведение за пребиваване, начин на планиране и организация и др. Тези характеристики стоят в основата на класификацията на различните конкретни видове и форми на проявление на туризма.¹⁾ Туризмът се смята за един от най-бързо развиващите се отрасли. В много региони по света той е източник на средства за местното население и инвестиции за региона. Изключваме последните почти две години, свързани с пандемията от COVID-19, която засегна масово туризма по света, но въпреки тази трудност много от агенциите се реорганизираха и започнаха да се конкурират помежду си и да предлагат туристически продукти, свързани с вътрешния туризъм в съответната държава. Естествено, когато мерките позволяваха пътуване до други дестинации, те отново включваха

в портфолиото си дестинации до други държави. Голяма част от тях в Русе предлагат предимно дестинации в региона и в самата държава. Това се прави с цел да се избегнат PCR тестовете, които са задължителни при посещение в друга държава, тъй като това би оскъпило в голяма част предлагания туристически пакет! Пандемията бележи и лек спад на туристическите пътувания в страната. През август 2020 г. по време на продължаващата епидемична обстановка в страната пътуванията на български граждани в чужбина са 470,9 хил., или с 37,7% под регистрираните през август 2019 година. Наблюдава се и спад в посещенията на чужденци в страната – през август 2020 г. посещенията на чужденци в България са 747,1 хил., или с 67,9% по-малко в сравнение с август 2019 година.

2. Статистическите проучвания през 2020 година бележат следните точки.

– **Увеличаване броя на азиатските туристи!** Счита се, че до 2030 г. 30% от международните туристи ще идват от азиатски страни. Прогнозира се че до 2025 г. арабският пазар ще нарасне с 50%, а 50 милиона индийци да пътуват в чужбина.

– **Дигитализация.** Тя е един от най-важните елементи, тъй като новото поколение туристи разчитат изцяло на мобилните си устройства за информация на съответния регион и за предлаганите услуги от съответната агенция. Образно казано, туризмът следва изцяло новите технологии на поднасяне на информация, за да може да привлече колкото се може повече туристи. През последните десетилетия технологичният напредък направи пътуването достъпно и лесно за много хора, а в бъдеще се очаква технологията да промени изцяло концепцията на предлаганите услуги в туризма. Технологиите за виртуална реалност продължават да се развиват и надграждат и е напълно възможно виртуалният туризъм да допълни или да замени изцяло физическите пътувания за някои туристи. Но все пак водеща роля заема самото пътуване на туриста към туристическия продукт и самата тръпка от живото докосване до историята, традициите и архитектурата на другите цивилизации.

– **Отговорният туризъм.** С увеличаване броя на туристическите пътувания се наблюдава изменение на климата и бързото изчезване на много видове растителност. С увеличаването на броя на туристите по света се появяват различни стратегии за предотвратяване на екологичните проблеми, причинени от туристическата дейност. Някои от тях са: ограничаване броя на туристите до туристически обекти при определени условия; много туристически и хотелски компании са се ангажирали да внедрят различни технологии за опазването на природата.

Нараства броят на мобилните резервации. Онлайн резервациите и тези през мобилни устройства са нараснали с 49%, като тази тенденция има афинитет към увеличаване на този дял, тъй като все повече и повече туристи

смятат, че този начин на запазване на туристически услуги спестява времето, което прекарват в офиса на агенциите. Повечето резервации през мобилни устройства предлагат и услугата за виртуална разходка до дестинацията, която е избрана. Това се прави с цел туристът да види мястото за настаняване и какви са условията за пребиваване. Тази услуга е напълно безплатна!

Тенденцията в туризма, която се наблюдава, е, че предлагането на туристически услуги значително надвишава търсенето, в резултат на което се засилва конкуренцията на туристическия пазар в световен мащаб, вследствие на което намаляват цените на услугите и значително се повишава качеството им. Развитието на туристическите движения през последните години доведе до появата на т.нар. нов турист.

Новият турист за разлика от стария се различава по:

- много по-подвижен е и е готов да измине голямо разстояние;
- много добре информиран е и притежава значителен туристически опит;
- има високи изисквания към обслужването и е заинтересован към предлагането на нови продукти;
- любознателен е към местните традиции; култура обичаи и е склонен да се интегрира с местното население;
- стреми се към екологично чиста околна среда.

В края на XX в. водещ фактор за вземане на решение за пътуване е цената. Сега водещ фактор при избора място за посещение е сигурността на туристите по време на престоя. Предлагането на туристически услуги значително надвишава туристическото търсене, в резултат на което се засилва конкуренцията на пазара в световен мащаб, вследствие на което се наблюдава:

- намаляване цените на услугите и значително повишаване качеството на предлаганите услуги;
- през последните години се наблюдава непрестанно нарастване броя на туристите, постоянен ръст на приходите, непрекъснато нарастване и модернизиране на материално-техническата база и увеличаване броя на заетите в този сектор. Той се развива много бързо, заема водещо място в икономиката на много държави, нараства влиянието му при формирането на брутния вътрешен продукт във водещите туристически страни.

3. Брой на туристите

Статистическите проучвания сочат следните данни, свързани с броя туристи, участвали в международен туризъм:

- **1950 г.** – 25,3 милиона туристи;
- **1960 г.** – 71 милиона туристи;
- **1970 г.** – 181 милиона туристи;
- **1980 г.** – 285 милиона туристи;
- **1990 г.** – над 450 милиона туристи;

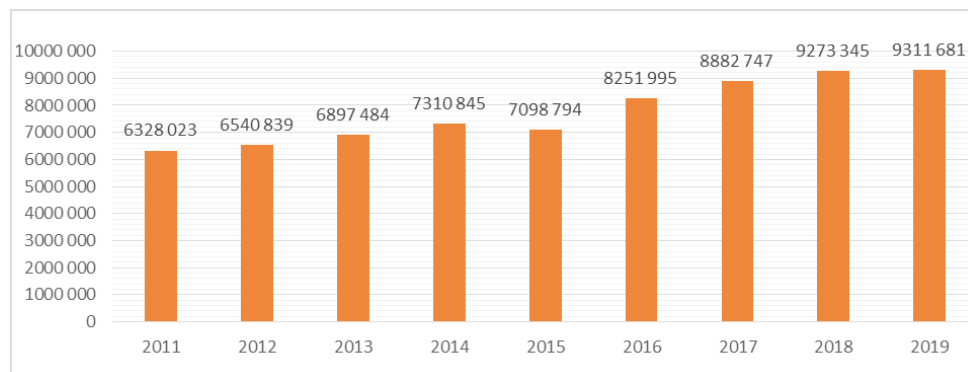
- **2000 г.** – 698 милиона туристи;
- **2003 г.** – над 720 милиона туристи;
- **2020 г.** – над 1 милиард и 600 милиона туристи.

През 2020 г. над милиард и 600 милиона туристи са посетили различни дестинации. Най-посещаваният туристически район си остава Европа. След него с най-бързи темпове се развиват Азия и Средния изток, Африка, но като брой посещения от чуждестранни туристи те остават по-назад. На второ място след Европа остават Северна и Южна Америка – 28% от посещенията. На Европа се падат над 50% от посещенията. Водещи туристически страни са Франция със 75 милиона годишни посещения, Испания – с 51 милиона годишни посещения, САЩ – с 41 милиона годишни посещения, Италия – с 39,5 милиона годишни посещения, и Китай – с 33 милиона годишни посещения от туристи.

4. Статистически данни за международен туризъм през 2019 г.

4.1 Чуждестранни туристи, посетили България

– През 2019 г. общият брой туристически посещения на чужденци в България е 9 311 681. Ръстът спрямо 2018 г. е 0,4%.

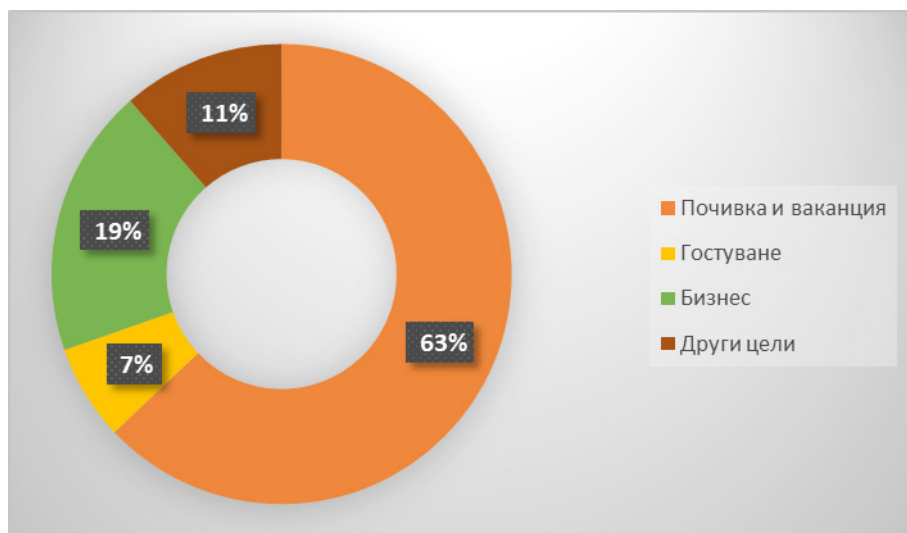

Фигура 1. Туристически посещения на чужденци в България

Източник: НСИ

Увеличение има при посещенията с цел почивка и ваканция, като са реализирани 5 860 447 посещения и ръст от 1%. Посещенията с цел гостуване са 625 355, като те намаляват с 6,7%. Посещенията с цел бизнес туризъм са 1 761 190, увеличават се с 1,9%. Посещенията с други туристически цели са 1 064 689.

Посещенията с цел почивка и ваканция формират 62,9% от всички туристически посещения.

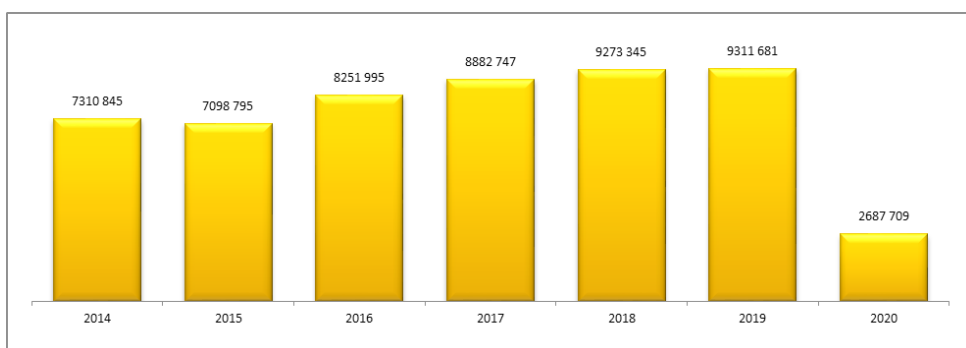

Фигура 2. Структура на туристическите посещения на чужденци по цели през 2019 г. в %

5. Статистически данни за международен туризъм през 2020 (януари – май)

5.1. Чуждестранни туристи, посетили България

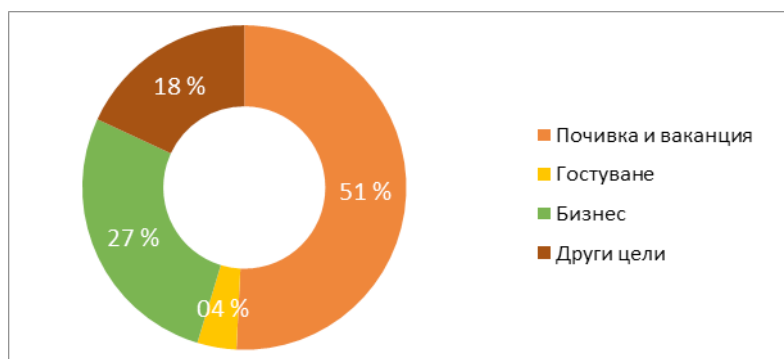
През периода януари – декември 2020 г. общият брой туристически посещения на чужденци в България е 2 687 709. Намалението спрямо периода януари – декември 2019 г. е 71,1%.

Фигура 3. Туристически посещения на чужденци в България през периода януари – декември (брой)

Източник: НСИ

Намаление има при посещенията с цел почивка и ваканция, като са реализирани 1 364 688 посещения и спад от 76,7%. Посещенията с цел гостуване са 105 171. Посещенията с цел бизнес туризъм са 731 549, като те намаляват с 58,5%. Посещенията с други туристически цели са 486 301.

Фигура 4. Структура на туристическите посещения на чужденци по цели през периода януари – декември 2020 г. в % ⁴⁾

Таблица 1. Туристически посещения на чужденци в България през периода януари – декември 2020 г.

№	Държава	Брой	Промяна (%) спрямо периода януари - декември 2019 г.
	Общо	2 687 709	-71,1
1	РУМЪНИЯ	625 656	-51,4
2	ТУРЦИЯ	332 036	-48,8
3	ГЪРЦИЯ	271 190	-76,8
4	СЪРБИЯ	235 569	-43,2
5	МАКЕДОНИЯ	169 158	-69,5
6	ГЕРМАНИЯ	137 948	-81,9
7	УКРАИНА	135 130	-71,3
8	ПОЛША	127 968	-69,6
9	ОБЕДИНЕНО КРАЛСТВО	90 544	-80,7
10	ИЗРАЕЛ	53 611	-78,1
11	ЧЕХИЯ	47 155	-75,1
12	РУСИЯ	43 138	-90,4
13	ИТАЛИЯ	40 122	-74,4
14	МОЛДОВА	35 482	-86,2

15	ФРАНЦИЯ	34 923	-83,2
16	САЩ	26 288	-74,9
17	НИДЕРЛАНДИЯ	25 719	-80,9
18	УНГАРИЯ	23 257	-74,1
19	АВСТРИЯ	22 301	-85,2
20	БЕЛГИЯ	19 281	-84,3
21	АЛБАНИЯ	15 668	-56,7
22	ИСПАНИЯ	14 220	-84,0
23	ДРУГИ – не вкл. всички непосочени	10 835	-53,4
24	БОСНА И ХЕРЦЕГОВИНА	10 316	-48,1
25	БЕЛАРУС	8 169	-89,0
26	ИРЛАНДИЯ	7 880	-81,3
27	ХЪРВАТИЯ	7 175	-75,5
28	ШВЕЙЦАРИЯ	7 053	-81,2
29	ГРУЗИЯ	6 946	-56,7
30	СЛОВАКИЯ	6 915	-91,0
31	ФИЛИПИНИТЕ	6 200	-52,5
32	ШВЕЦИЯ	5 836	-84,6
33	ИРАН	5 576	-65,6
34	ЛИТВА	5 365	-83,6
35	ИНДИЯ	5 213	-59,8
36	ДАНИЯ	5 085	-88,9
37	КИПЪР	4 542	-83,1
38	СИРИЯ	4 275	-32,0
39	ПОРТУГАЛИЯ	3 765	-79,4
40	ЛАТВИЯ	3 647	-83,4
41	ЧЕРНА ГОРА	3 385	-52,6
42	КИТАЙ	2 976	-90,5
43	СЛОВЕНИЯ	2 668	-82,6
44	КАНАДА	2 529	-87,9
45	АВСТРАЛИЯ	2 415	-85,7
46	ФИНЛАНДИЯ	2 105	-93,1

47	ЯПОНИЯ	1 790	-84,5
48	НОРВЕГИЯ	1 776	-95,9
49	ЕГИПЕТ	1 747	-60,8
50	АЗЕРБАЙДЖАН	1 682	-59,5
51	ЕСТОНИЯ	1 637	-94,0

Източник: НСИ

6. Приходи от входящ туризъм

За периода януари – декември 2020 г. приходите от входящ туризъм възлизат на над 1,3 млрд. евро, като спадът спрямо същия период на 2019 г. е 64%.

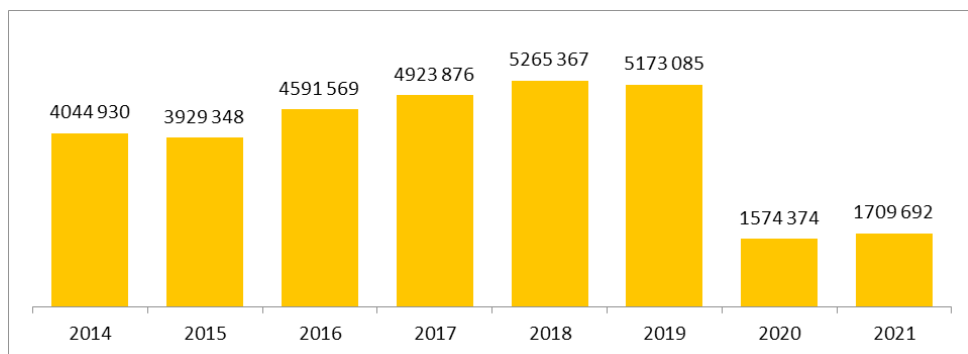
7. Туристически пътувания на български граждани в чужбина

Методическа бележка: За периода януари – декември 2020 г. българските граждани са реализирали общо 3 973 009 пътувания в чужбина, но изследването по дестинации е прекратено.

8. Статистически данни за международен туризъм през 2021 (януари – юли)

8.1 Чуждестранни туристи, посетили България

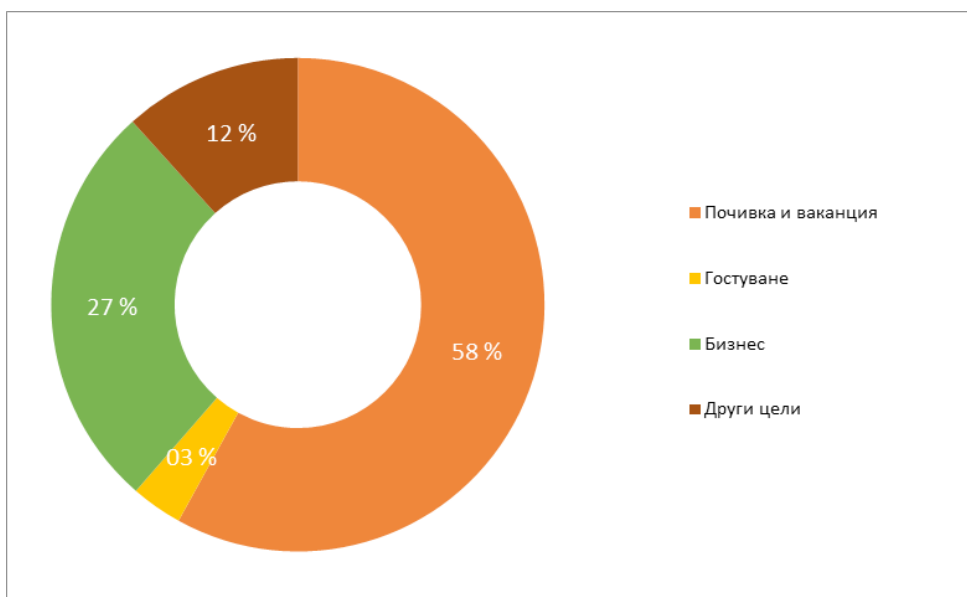
През периода януари – юли 2021 г. общият брой туристически посещения на чужденци в България с нощувка и без нощувка е **1 709 692**. От тях около 900 хил. са пренощували в местата за настаняване, а останалите – в собствени имоти, при познати или са посетили България за един ден без нощувка. Увеличението спрямо периода януари – юли 2020 г. е 8,6%.

Фигура 5. Туристически посещения на чужденци в България през периода януари – юли (брой)

Източник: НСИ

Увеличение има при посещенията с цел почивка и ваканция, като са реализирани 992 193 посещения и ръст от 29,1%. Посещенията с цел гостуване са 57 495. Посещенията с цел бизнес туризъм са 460 046, като те се увеличават с 4%. Посещенията с други туристически цели са 199 958.

Фигура 6. Структура на туристическите посещения на чужденци по цели през периода януари – юли 2021 г. в %

Източник: НСИ

Таблица 2. Туристически посещения на чужденци в България през периода януари – юли 2021 г.

№	Държава	Брой	Промяна (%) спрямо периода януари – юли 2020 г.
Общо		1 709 692	8,6
1	РУМЪНИЯ	375 832	36,5
2	ТУРЦИЯ	187 652	-3,9
3	УКРАИНА	147 973	142,6
4	ПОЛША	110 694	78,4
5	СЪРБИЯ	97 714	-31,7
6	ГЕРМАНИЯ	95 234	44,8

7	ГЪРЦИЯ	89 973	-56,5
8	РЕПУБЛИКА СЕВЕРНА МАКЕДОНИЯ	88 793	-34,2
9	ЧЕХИЯ	59 836	166,6
10	РУСИЯ	51 415	59,4
11	МОЛДОВА	44 230	100,0
12	ИЗРАЕЛ	34 380	-1,8
13	ФРАНЦИЯ	33 662	89,7
14	САЩ	25 625	60,8
15	НИДЕРЛАНДИЯ	22 248	26,6
16	БЕЛГИЯ	21 427	93,6
17	ОБЕДИНЕНО КРАЛСТВО	21 266	-71,6
18	ИТАЛИЯ	19 298	-32,6
19	АВСТРИЯ	15 690	-4,4
20	АЛБАНИЯ	14 116	56,1
21	СЛОВАКИЯ	13 148	166,3
22	УНГАРИЯ	11 752	-21,9
23	ДАНИЯ	10 763	200,1
24	ИСПАНИЯ	8 924	1,1
25	БОСНА И ХЕРЦЕГОВИНА	7 780	47,2
26	ЛИТВА	7 744	102,4
27	ШВЕЦИЯ	6 475	86,4
28	ЕСТОНИЯ	6 225	480,7
29	БЕЛАРУС	6 204	44,8
30	ИРАН	5 566	146,5
31	ХЪРВАТИЯ	5 375	30,0
32	ШВЕЙЦАРИЯ	4 685	30,2
33	ЛАТВИЯ	4 388	83,0
34	ГРУЗИЯ	3 949	3,9
35	ФИЛИПИНИТЕ	3 515	-11,8
36	СИРИЯ	2 723	21,2
37	ПОРТУГАЛИЯ	2 716	50,4
38	ИРЛАНДИЯ	2 421	-61,5
39	ИНДИЯ	2 377	-31,0
40	СЛОВЕНИЯ	2 320	18,7
41	КИПЪР	2 223	-41,5

42	ЧЕРНА ГОРА	1 992	-12,2
43	КАНАДА	1 729	15,6
44	КАЗАХСТАН	1 551	76,9
45	ФИНЛАНДИЯ	1 494	5,9
46	НОРВЕГИЯ	1 429	33,1
47	АЗЕРБАЙДЖАН	1 153	19,4
48	КИТАЙ	1 131	-52,2
49	ЕГИПЕТ	1 021	0,5
50	ЛЮКСЕМБУРГ	806	105,6
51	ОАЕ	727	438,5

Източник: НСИ

9. Приходи от входящ туризъм

За периода януари – юли 2021 г. приходите от входящ туризъм възлизат на малко под 1,9 млрд. лв., като ръстът спрямо същия период на 2020 г. е 31,8%.

10. Туристически пътувания на български граждани в чужбина

За периода януари – юли 2021 г. българските граждани са реализирали общо 2 445 059 пътувания в чужбина, но изследването по дестинации е прекратено, поради влошена епидемична обстановка.

Заклучение

Днес туристическите пътувания са необходимост за стотици милиони хора, които не са склонни да се откажат от тях дори в периоди на пандемии и икономически трудности. Условиата на пазара са много динамични. Туристическите пътувания се превръщат във важен фактор за някои страни, осигуряващ големи валутни постъпления и трудова заетост. В историята на туризма винаги са били част социални, икономически, културни, политически събития, в които основен двигател е мотивацията на хората, изпитващи потребност да възстановяват силите си чрез пътуване, да опознават нови места и хора. Въпреки пандемия, която изпитва човечеството, то не се отказва от пътуванията, а именно се наблюдава увеличаване на туристопотока към остров Занзибар и Малдивите!

БЕЛЕЖКИ

1. <https://www.cluborfei.com/bg/product/nai-novite-globalni-tendencii-turizma-za>
2. <https://www.nsi.bg/bg/content/18525/%D0%BF%D1%80%D0%B5%D1%81%D1%81%D1%8A%D0%BE%D0%B1%D1%89%D0%B5%D0%BD%D0>

- %B8%D0%B5/%D0%BF%D1%8A%D1%82%D1%83%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%B8%D1%8F-%D0%BD%D0%B0-%D0%B1%D1%8A%D0%BB%D0%B3%D0%B0%D1%80%D0%B8-%D0%B2-%D1%87%D1%83%D0%B6%D0%B1%D0%B8%D0%BD%D0%B0-%D0%B8-%D0%BF%D0%BE%D1%81%D0%B5%D1%89%D0%B5%D0%BD%D0%B8%D1%8F-%D0%BD%D0%B0-%D1%87%D1%83%D0%B6%D0%B4%D0%B5%D0%BD%D1%86%D0%B8-%D0%B2-%D0%B1%D1%8A%D0%BB%D0%B3%D0%B0%D1%80%D0%B8%D1%8F-%D0%BF%D1%80%D0%B5%D0%B7
3. <https://www.tourism.government.bg/bg/kategorii/statisticheski-danni/statisticheski-danni-2019>
 4. <https://www.tourism.government.bg/bg/kategorii/statisticheski-danni/statisticheski-danni-za-mezhdunaroden-turizum-v-bulgariya-za-2020-g>
 5. <https://www.bg-ikonomika.com/2012/11/22.html>
 6. <https://www.tourism.government.bg/bg/kategorii/statisticheski-danni/statisticheski-danni-za-mezhdunaroden-turizum-v-bulgariya-za-2021-g>
 7. <http://www.referati.org/tendencii-v-turizma-prez-poslednite-godini/64472/ref>
 8. <https://referatite.org/tendencii-v-razvitiето-na-turizma/17302/ref/p2>

ЛИТЕРАТУРА

- Великов, В., 2008. *Международен туризъм*. София: Матком.
- Великов, В., М. Стоянова, 2008. *Международен туризъм*. София: Матком.
- Кръстева, Р., 2018. *Международен туризъм*. София: Авангард Прима.
- Плачкова, М. и колектив, 2008. *Мениджмънт в туризма*. София: Дионис.
- Славейков, П., 2009. *Икономика на туризма*. София: Св. Климент Охридски.
- Станкова, М., 2010. *Осигуряване на устойчив туризъм в туристическата дестинация*. Благоевград: ЮЗУ „Неофит Рилски“.
- Станкова, М., Ст. Кирилов, 2011. *Стратегии за устойчив туризъм*. Благоевград: ЮЗУ „Неофит Рилски“.

REFERENCES

- Velikov, V., 2008. *Mezhdunaroden turizam*. Sofia: Matkom.
- Velikov, V. & Stoyanova, M., 2008. *Mezhdunaroden turizam*. Sofia: Matkom.
- Krasteva, R., 2018. *Mezhdunaroden turizam*. Sofia: Avangard Prima.
- Plachkova, M. et al., 2008. *Menidzhmant v turizma*. Sofia: Dionis.
- Slaveykov, P., 2009. *Ikonomika na turizma*. Sofia: Sv. Kliment Ohridski.

Stankova, M., 2010. *Osiguryavane na ustoychiv turizam v turisticheskata destinatsiya*. Blagoevgrad: SWU „Neofit Rilski“.

Stankova, M. & Kirilov, St., 2011. *Strategii za ustoychiv turizam*. Blagoevgrad: SWU „Neofit Rilski“.

TRENDS IN TOURISM IN RECENT YEARS

Abstract. The text describes the essence of tourism. The statistical researches for the development of tourism and its digitalization are considered. The characteristics of the old and the new tourist are analyzed and compared. Statistical data related to the number of tourists who visited Bulgaria for the period from January 2019 to July 2021 are presented. Visits to Bulgaria as a tourist destination are considered in comparison with the visits of tourists from other countries. The number of Bulgarian tourists visiting other countries is also reported.

Keywords: tourism; reservation; tourist; travel; statistics

✉ **Ivan Boney**

Teacher in Tourism and Music

“Ivan P. Pavlov” Vocational School of Tourism

4, Lipnik St.

Ruse, Bulgaria

E-mail: aivan95@abv.bg